HebrewBooks.org ©Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

רבא אמר ר"נ שליח כדיינין רב שמואל בר ביסנא אמר ר"נ כאלמנה רבא אמר ר"נ שליח כדיינין מה דיינין לאו לדידהו אף שליח נמי לאו לדידיה לאפוקי אלמנה דלדידה רב שמואל בר ביסנא אמר ר"נ כאלמנה מה אלמנה יחידה אף שליח יחיד לאפוקי ב"ד דרבים נינהו [א]והלכתא שליח כאלמנה ומאי שנא מהא דתנן [א]האומר לשלוחו צא ותרום תורם כדעת בעל הבית ואם אינו יודע דעתו של בעל הבית תורם בבינונית אחד מחמשים פיחת עשרה או הוסיף עשרה תרומתו תרומה התם [ב]כיון דאיכא דתורם בעין רעה ואיכא דתורם בעין יפה א"ל להכי אמדתיך אבל הכא טעותא הוא א"ל לא איבעי לך למיטעי אמר רב הונא בר חנינא אמר ר"נ הלכה כדברי חכמים ולית ליה לר"נ מה כח ב"ד יפה [ג]והאמר ר"נ אמר שמואל [ב]יתומים שבאו לחלוק בנכסי אביהן ב"ד מעמידין להן אפוטרופוס ובוררין להם חלק יפה הגדילו יכולין למחות ור"נ דידיה אמר [ג]הגדילו אין יכולין למחות (א) א"כ מה כח ב"ד יפה לא קשיא [ד]הא דטעו הא דלא טעו אי דלא טעו במאי יכולין למחות ברוחות [ה]כי אתא רב דימי אמר מעשה ועשה רבי כדברי חכמים אמר לפניו פרטא בנו של רבי אלעזר בן פרטא בן בנו של ר' פרטא הגדול א"כ מה כח ב"ד יפה והחזיר רבי את המעשה רב דימי מתני הכי רב ספרא מתני הכי מעשה וביקש רבי לעשות כדברי חכמים אמר לפניו פרטא בנו של רבי אלעזר בן פרטא בן בנו של ר' פרטא הגדול א"כ מה כח ב"ד יפה לא עשה רבי את המעשה לימא בהא קמיפלגי [ו]מר סבר טעה בדבר משנה חוזר ומר סבר אינו חוזר לא דכ"ע טעה בדבר משנה חוזר ומר סבר הכי הוה מעשה ומר סבר הכי הוה מעשה [ז]אמר רב יוסף ארמלתא דזבינה אחריות איתמי וב"ד דזבין אחריות איתמי פשיטא אלמנה לא איצטריכא ליה כי איצטריך ליה בי דינא מהו דתימא

כל

לאו לדידהו. לאו לצורך עצמן מוכרים: **בית דין מעמידין להן אפוטרופוס.** לכל אחד ואחד מן הקטנים: **ובוררין להם.** כל אפוטרופוס לתינוק שלו: **אי דלא טעו.** למה ימחו: **ברוחות.** טוב לי ליטול חלקי במזרח שיש לי אצלה שדה שנפלה לי מבית אבי אמי: **והחזיר רבי את המעשה.** דנראה בעיניו טעם הגון מה ששנינו במשנתנו א"כ מה כח ב"ד יפה: **לימא בהא פליגי.** רב דימי ורב ספרא רב דימי סבר דיין הטועה בדבר המשנה שלא עשה כמשנה חוזר ולא אמרי' מה שעשה עשוי וישלם מביתו אלא בטועה בשיקול הדעת כמו שמפורש בסנהדרין[ז] והאי נמי דבר משנה הוא שאע"פ שנחלקו חכמים על רבן שמעון הרי נתן טעם לדבריו ורב ספרא שאינו שונה עשה והחזיר סבר אם עשה לא היה יכול לחזור: **אחריותא איתמי.** אם נמצאת השדה גזולה או משועבדת לאחר וטרפה מן הלוקח בחובו חוזר הלוקח על היתומים שהאלמנה שליח של יתומים היתה: **וכן בי דינא דזבין.** שדה יתומים למזון האשה והבנות אחריות איתמי:

כל

רבא אמר ר"נ שליח כדיינין. מה שפירש בקונט' שליח סתם משמע דאפי' שליח דעלמא וקשה לר"ת דלעיל אר"נ אבל טעה שליח לא דא"ל לתקוני שדרתיך ועוד הקשה דבריש האיש מקדש (קידושין מב: וסס) אר"נ האחין שחלקו כלקוחות דמי פחות משתות נקנה מקח אמר רבא הא דאמרת פחות משתות נקנה מקח לא אמרן אלא דלא משוי שליח אבל משוי שליח לא דא"ל לתקוני שדרתיך ולא לעוותי אלמא בשליח אפי' בפחות משתות מקחו בטל ודוחה רבינו שמואל דהתם רבא לפי סברתו קאמר אבל רב נחמן לא ס"ל ופי' ר"ת דהכא מיירי בשליח דדיינים דאלים כחו טפי ומכרו קיים עד שתות ונ"ל דהכא איירי אפי' בשליח דעלמא ולעיל דאמר ר"נ דמצי א"ל לתקוני שדרתיך ביתר משתות איירי והאיא דקדושין הכי פירושא הא דאמרת פחות משתות נקנה מקח ואין צריך להחזיר אונאה לא אמרן אלא דלא משוי שליח אבל משוי שליח מצי א"ל לתקוני שדרתיך לענין זה שצריך להחזיר האונאה ומ"מ המקח קיים והא דאמר ר"נ שליח כדיינים היינו לענין הא דמקח קיים אבל האונאה צריך מיהא להחזיר וכן הדיינים דאין כח ב"ד יפה כלל טפי מבשליח דעלמא: **ומאי שנא מהא דתנן כו'.** הכי פריך אלמא במידי דעביד שליח דטעה אמרי' דמעשה שלו קיים הכי נמי הוה לן למימר הכא דבפחות משתות בשליח מקחו קיים: **מה אלמנה יחידה.** אע"ג שיש לה ב"ד הדיוטות כדאיתא בשילהי אלו מציאות (ב"מ דף לג. וסס) מ"מ כחד חשיב להו: **אמר ר"נ הלכה כדברי חכמים.** בריש האיש מקדש (קדושין דף מב:) גרסי' אמילתיה דרב נחמן הא דאמרן יתר משתות בטל מקח לא אמרן אלא דלא אמר נפלוג בשומא דבי דינא אבל אמר נפלוג בשומא דבי דינא לא דתנן שום הדיינים שפחתו שתות או שהותירו שתות מכרן בטל רשב"ג אומר מכרן קיים ומייתי ראיה השתא ממילתא דרשב"ג וקשה לר"ת דהכא פסיק רב נחמן גופיה הלכה כדברי חכמים ועוד דמסיק בתר הכי והא דאמרת שתות קנה ומחזיר אונאה לא אמרן אלא במטלטלי אבל במקרקעי לא דאין אונאה לקרקעות משמע דוקא בשתות אבל יתר משתות יש אונאה לקרקעות ולעיל[ח] הוכחתי מההיא דהמקבל (ב"מ דף קט.) ומההוא דירושלמי דאין אונאה לקרקעות אפי' ביתר משתות עד פלגא הלכך נראה לר"ת כמו שגורס רבינו חננאל והלכות גדולות ורב אלפס הא דאמרת שתות קנה ומחזיר אונאה לא אמרן אלא דלא אמר נפלוג בשומא דבי דינא אבל אמר נפלוג בשומא דבי דינא מכרן בטל דהא תנן שום הדיינים שפחתו שתות כו' מכרן בטל ומרבנן מייתי ראיה והא דאמרת יתר משתות בטל מקח לא אמרן אלא במטלטלי אבל במקרקעי אין אונאה לקרקעות אפי' ביתר משתות עד פלגא: **והא אמר ר"נ אמר שמואל כו'.** אי לאו דפסיק הלכה כחכמים לא הוה קשה מידי מהא דאמר ר"נ שליח כאלמנה אפי' מיירי בשליח דיינין דלא שייך בדידיה כל כך מה כח ב"ד יפה כמו באפוטרופוס. מ"ר: **ובוררין להם חלק יפה.** היה רבי רגיל לפרש מדנקט לשון בוררין אלמא בלא גורל איירי דאי בגורל מאי בוררין שייך כאשר יפול הגורל כן יהיה ומתוך כך היה אומר דאפילו מילתא דשייכא ביה גוד או אגוד כגון דתרווייהו צריכי (ב) להאי ולהאי חולקין להם אם ישר בעיניהם שהרי העמידו אפוטרופוס במקום יתומין לחלוק בין שניהם בלא שומת ב"ד ובלא גורל ובורר כל אפוטרופוס ליתום שלו חלק הישר בעיניו ולא נהירא לר"ת וכי טריחותא להטיל גורלות ועוד דהא דקאמר בתר הכי במאי יכולים למחות ברוחות הל"ל יכולין למחות במילתא דשייכא ביה גוד או אגוד ומה שמדקדק נמי מבוררין בגורל נמי שייך לשון בוררין שלא יחלקו בענין רע לתת לאחד שתי שדות מרוחקות זו מזו ומיהו אומר רבי דאין זו קושיא הא דלא אמר יכולין למחות בגוד או אגוד דה"נ הוה מצי למימר יכולין למחות כשטעו בפחות משתות אלא רבותא נקט דאפי' ברוחות יכולין למחות. מ"ר. והא דאמר בפרק בית כור (ב"ב דף קו: וסס) שני אחין שחלקו ובא להם אח ממדינת הים רב אמר בטלה מחלוקת ושמואל אמר מקמצין ומפרש רבינו שמואל מקמצין שכל אחד יתן לו שליש מחלקו ופריך לרב דאמר בטלה מחלוקת אלא מעתה הני בי תלתא דקיימי ואזלי בי תרי מנייהו ופלגי ה"נ דבטלה מחלוקת ופי' רבינו שמואל דעל כרחך לא בטלה מחלוקת מדאמר ליה רבי אבא בשילהי אלו מציאות (ב"מ דף לא:) לרב ספרא דפליג בלא דעת דאיסור זיל אייתי תלת דפלגת קמייהו א"נ תרי מגו תלתא ולא נהירא לר' שהרי היכי קאמר מקמצין שיתן לו כל א' מה שירצה מחלקו הם נטלו בגורל והוא יקח בלא גורל מה שירצו ומאי דקאמר נמי אזלי תרי מינייהו ופלגי למאי דמפרש ר"ת דבוררין בגורל קאמר היכי מהניא התם חלוקה בלא דעתא דאידך דהכא משמע דדוקא גבי יתומין מהני משום דכח ב"ד יפה אע"פ שיש לחלק דלפי שאלו יתומין קטנים ואין אחד תובע לחלוק אבל אם היה אחד מהם תובע לחלוק כי התם בלא כח ב"ד חולקין מיהו לא משמע הכי ומה שהביא ראיה מאיסור ומרב ספרא לא דמי דהתם במטלטלי אבל במקרקעי דאיכא קפידא ברוחות לא ונראה לר' לפרש מקמצין כגון שהיה להם שלש שדות ולקחו האחין כל אחד שדה והשלישי חלקו בגורל וכשבא אחיהן יפילו גורל בכל השדות ובאיזה שיפול הגורל בו יזכה בענין זה לא בטלה מחלוקת שאם יפול השדה השלישי לחלקו זכו השנים בחלקם הראשון וכן אזלי בי תרי מינייהו דפלגי כו' שהגיע לזה שדה אחת ולזה שדה אחת והשלישי נשארה פשיטא שכשיבא השלישי ויפיל גורל על כל השדות אם תפול אותה שדה לחלקו זכו האחרים בחלקם. מ"ר: **פרטא בנו של רבי אלעזר בן פרטא.** פי' דהוא בן בנו של רבי פרטא הגדול אביו של רבי אלעזר הוא זקינו של זה:

אגרת

עין משפט נר מצוה

מה א מיי' פי"ג מהל' מכירה הלכה ט ופ"א מהל' שותפין הלכה ב סמג עשין פב ולאוין קע טוש"ע אה"ע סי' קד סעיף ו וטוש"ע ח"מ סי' קט סעיף ו:

מו ב ג ד מיי' פ"י מהל' נחלות הל' ד סמג עשין נו טוש"ע ח"מ סי' רפט סעיף א:

מסורת הש"ס

א) [לעיל לט: וש"נ], ב) [בכורות סא.], ג) יבמות סז: גיטין לד. קדושין מב., ד) [גיטין לג:], ה) לעיל פד: וש"נ, ו) לעיל לז., ז) [דף לג.], ח) [לח. ד"ה אלמנה וכו'],

הגהות הב"ח

(א) גמ' דא"כ מה כח ב"ד: (ב) תוס' ד"ה ובוררין וכו' כגון דתרוייהו צריכי. נ"ב בפ"ק דב"ב דף יג וע"ש:

מוסף רש"י

האומר לשלוחו צא ותרום. ראה לעיל לט ב. **להכי אמדתיך.** שאמדתי בדעתי שכך היה רצונך לתרום כמה שתרמתי (בכורות סא.). **יתומים.** קטנים (יבמות סז: גיטין לד.). **ובורר להם חלק יפה.** כל אפוטרופוס יברור חלק יפה שלו, שמתוך כך יהיו החלקים שוים (שם וכעי"ז יבמות שם). **הגדילו.** היתומים, **יכולין למחות.** ומהניא חלוקה לפירות דעד מחאה (שם). **מה כח ב"ד.** שמינו להם אפוטרופוס (גיטין לד.). **כדברי חכמים.** שהיו אומרים שום הדיינים שפיחתו שתות או הותירו שתות מכרן בטל (גיטין לג:). **טעה בדבר משנה.** שמשנה מפורשת שטעה בה (סנהדרין ו.) שטעות מלוי בדבר המשנה (שם לג.). **חוזר.** אין דינו דין לגמרי וחוזר (שם) מחזיר את הדין ואינו משלם מביתו, דכיון דדבר מפורש הוא אין דינו דין (שם ו.). **ארמלתא דזבינה.** שדה יתומים למזונות או לכתובה וקבלה עליה אחריות, **אחריות איתמי.** אחריות הלקוחות חוזר על היתומים, שהרי עליהן היה החוב (לעיל צז.).

תוספות רי"ד

רבא אר"נ שליח כדיינין ורשב"ב אמר ר"נ שליח כאלמנה רבא אר"נ שליח כדיינים מה דיינים לאו לדידהו אף שליח נמי לאו לדידיה לאפוקי אלמנה דלדידה הלכך איבעיא לה לדיוקא וקנסינן לה לבטל מכרה באונאת משהו ור"ש ב"ב אר"נ שליח כאלמנה מה אלמנה יחידה אף שליח יחידי לאפוקי ב"ד דרבים נינהו והל' שליח כאלמנה. ודוקא המשלח והיתומים מבטלין מקח בכ"ש אם פחתו אבל אם הותירו אין הלוקח יכול לבטל המקח בכ"ש אלא דינו כלוקח מב"ה: כתב רב האי גאון ז"ל בשערים של מקח וממכר א) שחבר שליח כאלמנה בטעותו וצריך ג' הדיוטות

תוספות רי"ד (המשך)

כאלמנה וטעותו בכל שהו. ואינו נ"ל דלא פסיק תלמודא שליח כאלמנה אלא בטעותו ולא לענין ג' הדיוטות דכיון דברשות ב"ה קעביד הוא לבדו יכול למכור כב"ה אבל אלמנה שהיא מוכרת שלא ברצון היתומים היא שצריכה בפני ג' ואין השליח דומה לאלמנה בזה: ואי קשיא דרבא אדרבא דהכא אמר שליח כדיינים וטעותו בשתות ובפ' האיש מקדש אמר דטעותו דשליח בכ"ש. הכא אמר משום דר"נ רבי' והתם אמר דידי' דאיהו סבר כדמסיק הכא ב) תלמודא שליח כאלמנה: אמר ר"ה ב"ח אר"נ הל' כדברי חכמים ול"ל לר"נ מה כח ב"ד יפה והאר"נ א"ש יתומים שבאו לחלוק בנכסי אביהם ב"ד מעמידים להם אפטרופוס ובוררין להם חלק יפה הגדילו יכולין למחות ור"נ דידי' אמר הגדילו א"י למחות א"כ מה כח ב"ד יפה ל"ק הא דטעו הא דלא טעו אי דלא טעו מה יכולין למחות ברוחות. פי' שי"ל א' לחבירו טוב לי ברוח פ' שיש לי שם שדה שנפל לי מבית אבי אמי והל' כר"נ: אמר ר"י ארמלתא דזבין אחריותא איתמא וב"ד דזבין אחריותא איתמי פי' ואי לא משכחי נכסי ליתמי מפסדי לקוחות. ופי' המורה אחריותא איתמי אם נמצאת השדה גזולה או משועבדים לאחר וטרפוה מן הלוקח ונ"ל שאם נמצאת השדה גזולה ול"ל נכסי ליתמי לא מפסדי לקוחות דהוא מקח טעות והדרי זביני ומהדרה אלמנה או ב"ח דפרעו ליה ב"ד מעות ללוקח דאיגלי מילתא שלא הי' מכרה מכר אבל אם טרפה ממנו ב"ח של יתומים אז ודאי מפסיד הלוקח: (פשיטא. פי' ודאי דאחריותו איתמי שהרי הן הן הנשכרים במכירה זו שפורעים את חובם אלמנה לא איצטריכא ליה למימר כי אצטריך ליה למימר ב"ד סד"א כל דזבין ב"ד אדעתא דנפיק עליה קלא קמ"ל). פי' פשיטא ודאי דאחריותו איתמי היא שהרי הן הנשכרין במכירה זו שפורעים את חובם. ומהדר אלמנה ודאי לא איצטריך לי' למימר כי איצטריך ליה למימר ב"ד סד"א כיון

א) הוא בספר המקח שלו בשער ו' ע"ש. ב) עי' בתוס' כאן ד"ה רבא מש"כ בשם הרשב"ם.